

Mallorca, quan en l'illa no hi ha tells. 3) Aquest nom, que es documenta a la illa des de data molt antiga, quasi des de temps lullians, apareix sempre amb *-ey*, mai *-eyl* ni *-ell*, i si bé és veritat que *-ell* (< ELLU) no es va confondre allà mai amb *-eyl* (> *ey*), és tant o més segur que, en el S. XIII i fins més tard, encara *-yl* no s'havia confós amb *-y* (cf. *EntreDL* I, 29-48) i per tant caldria esperar que *Caldentey* aparegués amb *-ell* o *-eyl* almenys en alguna grafia, cosa que no es troba mai.¹

Abandonada, doncs, la combinació etim. de Moll, caldrà insistir a cercar una explicació pel costat de CALIDUS, però la consideració que acabo de fer més aviat ho dificultaria també, més que més existint una variant *Cardentey*, registrada pel *DAG*. I això m'ha fet pensar en una idea sens dubte atrevida, ara com ara indemostrable, però no infundada. Cal sospitar un nom de persona mossàrab en *-ARIUS*;² *Credentäyr* o cosa així, portat per algun mossàrab o morisc, i adaptat al català, possiblement un de pertanyent a famílies que conservaren creences religioses nostres durant els 320 anys del domini musulmà de Mallorca (menys encara, per l'esperançadora interrupció de primers del S. XII). Com l'auxiliar nostre *Benahabet*³ o aquell famós *Ali de la Palomera*, de les cròniques de Jaume I i de Desclot (§ 35, *NCL* II, 95-96; cf. les notes de Soldevila i de Coll), que es passà nedant al Pantaleu a l'exèrcit català, per «portar llengua» de dins de Ciutat, i que parlava amb el Conqueridor en romànic, «en son llafí», fill d'una dona que devia mantenir *cre(d)ences* cristianes, si bé degenerant cap a la màgia o astroliqueria;⁴ pas normal de *kredz*: a *kardz*: en mossàrab i dissimilació (natural, llavors, que aquests *Caldentey*s apareguin tot seguit com a devotíssims ermitans).

Caldera [960; *caldeira*, 957; *callera* 997; *callària* 1015, Bast.-Bass., 335ss.], tingué gran extensió en aquest mot l'assimilació consonàntica progressiva, com veiem, i l'evolució posterior d'això en *-ul-* (cf. *Lleures* C, 209-216, 300): «un hom dix que ell era alquimista --- e més una de aquelles bústies en la *caulera*, hon fonia moltes dobles --- l'aur qui era en la bústie pesave mil dobles, e l rey n'avia meses 2 mil en la *caldera* ---», Lull (Merav., *NCL* II, 82); *jurament de caldera* 'ficant les mans en aigua bullent': «dels altres vilans qui són dits bacalars, sien creütz lurs sagramens entró ha 4 mancús d'or de València; d'aquí enant juren e mostren per *sagrament de caulera*», *Usatges*, *NCL*, 80; notem l'acc. especial valenciana 'perola', aplicada particularment a la de 'latrina, mesquita' (Castelló de la Plana, d'on *la Travessa de la Caldera*, allà, 1961), i d'ací després 'gros dipòsit on bullien carnussos per fer-ne adobs, aprofitar la pell', etc., i finalment 'el canyet, dipòsit rural de ròsses, ases morts', etc. (Patria, Gandia, 1962); *caldereta* 'cassoleta de l'encenser i estris litúrgics semblants': «la *caldereta*: labellum, lebes, -etis» enumerat davant *aigua-beneita* i *salpasser* en OPou (*ThPu.*, 168); d'ací l'expressió despectiva o commiserativa *capellamet de caldereta*, B. de Maldà, *Coll. B. V.*, 118; *calderada*; *calderer* [1394; «.: aëna-

rius», OPou, *ThPu.*, 162]; *caldereter*; *calderis*; *calderona* [1331].

Calder 'atuell de metall' [1410, *DAG.*, i freqüent en la variant *cauler*, que el *DAG.* documenta set vegades en inventaris vigatans dels anys 1403-16]; *calder* l'he trobat més viu, sobretot en els Pirineus, com un calderó d'aram («l'aram serveix per a fer *kaldéss*», Esterri de Cardós, 1934, etc.); per a una variant *calguer*, veg. *CALGA*; *calder*, en època arcaica, apareix més aviat com a nom figurat d'un estanyol o gran bassal o gran gorga (com les innombrables de la Riera de *Calders*, a Bages), que tant sovint va quedar este-reotipat en la toponímia del Princ., i que ja Balari (*Orígenes H. de Cat.*), documentà des de molt antic, encara en estat apellatiu i pre-toponímic; Bast.-Bass. hi afegeixen *kaller* 1037, *kallerio* 1013 i *caldarios* des de 932 (col. 336-7); això es retroba també més o menys en el Bearn (hi ha una «fosse *cauterere*»⁵ en un doc. de 1463, *Cart. d'Ossau*, B, 324); d'ací en el nostre extrem Migjorn *calderó* 'cadolla' a Mondver, 'clot de pedra ple d'aigua' al Pinós («El Calderó de la Rabosa» al NO. del terme, 1963). *Caldor*. *Caldum* 'bullit de vísceres com les del brou bufat o caldà': *Ll. de Cuina* val. del S. XIV «salsa de paguo: ffe brou de gallines e de *caldum* e de blastos de moltó an carn sa[.]llada» (*BSCC* XVI, 162).

Escaldar [Lull],⁶ accs. secundàries menys conegudes 'irritar per ardur, fer que cogui': «la mestressa nos féu tastar les botifarres y llangonisses de l'hostal, *pebrades* d'un pebre foll, que 'ns *escaldava* la boca», Bosch de la Tr., *Records d'un Excurs.*, 287; *escaldarse les cuixes d'un infant*, especialment pels orins; 'pansir-se, esbravar-se' no sols mall. (*AlcM*): «memorable un carbuncle que antes de ofuscada sa brillantez, ab termes vulgars *escaldat*, donava ell sol resplandor a tota la iglésia», Baró de Maldà, *Excursions*, p. 58; *escaldador*,⁷ *escaldadora*, *escaldall*; *escaldament*, *-menta*, *escaldant*; *escaldat*; *escaldí*; *escaldós*; *escaldot*; *escaldum* [1783; 1803, Belv.].⁸ *Escaldufar* [1803, 40 Belv.], que segons *AlcM* seria deriv. «amb el sufix *-ufar*, probablement adoptat per contaminació de verbs que acaben radicalment en *-ufar* (*bufar*, *estufar*), etc.»;⁹ i bé sembla que no li manqui raó, car no és aquest un cas únic de tal formació sufixal; tanmateix caldrà pensar-hi més i no descartar de pressa la idea que es pugui tractar d'una formació ja antiga *EXCALDE-FA(CE)RE (< *excalfacere* × *excalidare*, d'on *escaldar*) amb labialització de la E pretònica en *o/u*; o almenys amb tal formació sotmesa a la influència de verbs com els que alludeix *AlcM*, i en particular un **escadufar* = *cadufar* 'passar un líquid d'un recipient a un altre', 'encanonar un líquid'; *escaldufador*, *-dufament*, *-dufejar*, *-dufot*.

CPT. d'ESCALDAR: *Escaldabecs*; *escaldabullar*, *-bulló*. *Escaldallengües*. *Escaldapoll*.

Bescalda; *bescaula*.

Rescaldar; *rescaldada*; *rescald*; del qual (i no pas d'*escalfar* com diu *AlcM*) ve la forma *rescals*, pl., i sovint usat com a singular (els *r* > el *rescals*), que *AlcM* dóna com a ross. i alt-empord. en el sentit de 'caliu